

Henryk Bogacki

"Diskussion um Hans Küng „Die Kirche“", wyd. Hermann Häring i Josef Nolte, Freiburg-Basel-wien 1971 : [recenzja]

Collectanea Theologica 42/2, 183-184

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

R E C E N Z J E

Diskussion um Hans Küng „Die Kirche”, wyd. Hermann Häring i Josef Nolte, Freiburg—Basel—Wien 1971, Verlag Herder, s. 312 (*Ökumenische Forschungen. Kleine ökumenische Schriften*, t. 5).

Recepcja każdej książki jest wynikiem zarówno problemów poruszanych i rozwiązywanych przez autora, jak zapotrzebowania na opracowanie konkretnego tematu w danym czasie. Obie okoliczności sprzyjały publikacji H. Künga, *Die Kirche*, wydanej w r. 1967¹. Ukazała się wkrótce po soborze, kiedy odczuwano potrzebę nowego ujęcia eklezjologii, uwzględniającego uchwały soboru i wyniki badań ostatniego okresu. Autor wyszedł naprzeciw tej potrzebie w sposób oryginalny, całkowicie odbiegający od dotychczasowych schematów. Oryginalność zaznaczyła się nie tylko w strukturze książki i podanych rozwiązaniach, lecz także w zaangażowanym jej ujęciu. Czytelnik otrzymał żywą, choć kontrowersyjną syntezę. Słusznie spodziewano się głośnego echa i szerokiej dyskusji, gdyż książka stanowiła prowokację w dziedzinie eklezjologii. Istotnie pojawiły się rozmaite jej omówienia. Rozpiętość ich była olbrzymia (od zachwytyw po krańcowe oburzenie!) i dotyczyła tak sposobu ujęcia, jak poglądów eklezjologicznych Künga. Obecnie wydano dzieło prezentujące głosy z tej dyskusji².

Wydawcy stanęli przed zadaniem trudnym do rozwiązania. Chodziło przecież o zebranie wypowiedzi reprezentatywnych przy uniknięciu powtórzeń, a zachowaniu maksymalnej bezstronności. Książka miała także umożliwić Küngowi i zajęcie stanowiska wobec krytycznych uwag recenzentów. Można powiedzieć, że wydawcom udało się przedstawić czytelnikowi dobrą orientację w przyjęciu dzieła Künga.

Czytelnik otrzymuje najpierw kronikę perypetii, jakie Künga w związku z opublikowaniem książki o Kościele spotkały ze strony Kongregacji Nauki Wiary od listopada 1967 r. aż do marca 1971 r. (*Das römische Veto*, s. 25—31). Następnie zgrupowane są zasadnicze sprzeciwy wyrażone wobec dzieła (*Prinzipieller Einspruch*, s. 32—73). Rozpoczyna je ocena przygotowana prawdopodobnie przez L. Ciappi OP dla papieża oraz instancji watykańskich, drogą poufną rozpowszechniana także poza Rzymem. Po tej ocenie wydawcy umieszczają inne głosy zasadniczego sprzeciwu (L. Bouyer, J. Lecler SJ, M. B. Schepers, E. Fahlbusch). Z kolei następują zapytania pod adresem Künga na podstawie tradycyjnych tez teologii (*Fragen der Tradition*, s. 74—113), jakie skierowali bp C. Colombo, H. Bogacki SJ, G. T. Tavarad, A. Dulles SJ, O. Semmelroth SJ, G. Dejaifve SJ, H. Schüttte. Ten ostatni krótko ujmuje zasadnicze zarzuty tego rodzaju i stara się na

¹ H. Bogacki SJ, *Synteza soborowej eklezjologii*, *Collectanea Theologica* 37(1967) z. 3, 179—186.

² Warto odnotować, że przetłumaczono w niej także zasadnicze partie wyżej wymienionego omówienia, opublikowanego w „*Collectanea Theologica*” (s. 78—83). Jest to jedyny głos w tej książce pochodzący z Europy wschodniej.

nie odpowiedzieć. Osobny dział grupuje opinie biblistów (P. Grelot, M. M. Bourke, R. Pesch) na temat sposobu posługiwania się przez Kunga tekstami Pisma św. (*Exegetische Diskussion*, s. 114—154). Oddzielne miejsce zajmuje obszernie omówienie pióra Y. Congara OP oraz jeszcze obszerniejsza odpowiedź H. Kunga³ (*Zwei Ekklesiologien?*, s. 155—221). Teologowie niekatolicy (*Das ökumenische Echo*, s. 222—256) podają ocenę z pozycji ekumenicznych (W. A. Visser't Hooft), anglikańskich (E. L. Mascall, M. G. Sullivan), luterzańskich (W. Dietzfelbinger, H. Goltzen), reformowanych (H. Berkhof, H. Riniker), baptystycznych (J. W. McClendon). Ostatni dział (*Weiterführungen*, s. 257—305) przedstawia konsekwencje dzieła Kunga i możliwości kontynuowania jego myśli (H. U. von Balthasar, H. W. Montefiore, J. de Senarclens, J. Chr. Hampe, F. Biot, L. Iannaccone, F. Haarsma, H. Küng, Y. Congar OP). Książkę kończy postowie Kunga (s. 307—310), z zachętą do dalszych refleksji i działania (*weiter-denken und weiter-handeln*), gdyż w dziedzinie eklezjologii teoria i praktyka są szczególnie ze sobą powiązane.

Dzięki prezentowanej książce czytelnik zapoznaje się ze wszystkimi zarzutami stawianymi eklezjologii Kunga. Recenzenci — w większości ludzie o światowych nazwiskach w dziedzinie eklezjologii — zdołali je wyczerpać. Czytelnik uzyskuje zarazem możliwość konfrontacji własnej recepcji eklezjologii Kunga z echem w światowej teologii.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Reiner STRUNK, *Politische Ekklesiologie im Zeitalter der Revolution*, München—Mainz 1971, Chr. Kaiser Verlag—Matthias—Grünwald—Verlag, s. 328.

Eklezjologia w wyższym stopniu niż inne działy teologii podlega wpływom idei pozateologicznych. Zajmuje się przecież Kościołem mocno osadzonym w teraźniejszości. Kościół jest ważnym czynnikiem także na odcinku społeczno-politycznym. Prądy nurtujące społeczność ludzką rzutują na sposób ujmowania Kościoła i przyczyniają się do przesuwania akcentów w jego wyjaśnianiu. Szczególnie wyraźnie zaznacza się to w okresach głębszych zmian ustrojowych, kiedy zachodzi potrzeba określenia stanowiska Kościoła wobec powstających nowych form społeczno-politycznych.

Pierwsza połowa XIX wieku stoi pod znakiem przeciwstawiania się ideom rewolucji francuskiej i późniejszym ruchom rewolucyjnym w Europie oraz restaurowania obalonego lub zachwianego porządku społecznego. W eklezjologii katolickiej wyraża się to silnym akcentowaniem autorytetu, a zwłaszcza władzy papieża w Kościele⁴. Mniej znane jest polityczne ukierunkowanie protestanckiej eklezjologii w pierwszej połowie XIX wieku. Dotychczasowe opracowania historyczne poświęcały temu zagadnieniu zaledwie wzmianki⁵. R. Strunk właśnie tę kwestię obrał za przedmiot swego studium. Chodziło

³ Wypowiedź Kunga ukazała się także w języku francuskim: H. Küng, *L'Eglise selon l'Evangile. Réponse à Yves Congar*, *Revue des sciences philosophiques et théologiques* 55(1971) 193—230.

⁴ Por. np. Y. Congar, *L'ecclésiologie de la Révolution française au concile du Vatican sous le signe de l'affirmation de l'autorité*, w: *L'ecclésiologie au XIXe siècle*, Paris 1960, 77—114; tenże, *L'Eglise de saint Augustin à l'époque moderne*, Paris 1970, 413—440.

⁵ Por. np. H. Fagerberg, *Bekanntnis, Kirche und Amt in der deutschen konfessionellen Theologie des 19. Jahrhunderts*, Uppsala 1952, 101; E. Hirsch, *Geschichte der neuern evangelischen Theologie*, t. V. Gütersloh 1954, 145—231; G. Bárczay, *Ecclesia semper reformanda. Eine Untersuchung zum Kirchenbegriff des 19. Jahrhunderts*, Zürich 1961.